

Posudek vedoucího diplomové práce

Téma: Svěřenské nástupnictví

Autorka: Michaela Stehlíková

Oponent diplomové práce: doc. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Diplomová práce předložená k obhajobě Michaelou Stehlíkovou je zacílena na úpravu dědického práva. Bližší pozornost je věnována především právu závětnímu, resp. přesněji řečeno vedlejším závětním doložkám v širším smyslu slova. Zařazení svěřenského nástupnictví coby možné obsahové náležitosti závěti do občanského zákoníku představovalo jeden z nejdůležitějších projevů posílení autonomie vůle zůstavitele při jejím pořízení. Je to totiž právě svěřenské nástupnictví, které umožňuje zůstaviteli projektovat svou vůli jednak velmi dlouho do budoucna a současně pak značně ovlivnit postavení právních nástupců po své smrti. Jakkoliv se ani v době přijetí občanského zákoníku nejednalo s ohledem na inspiraci zákonodárce v předchozích úpravách (zejména v obecném zákoníku občanském, resp. ve vládním návrhu občanského zákoníku z roku 1937) o institut zcela nový či pojmově neznámý, přesto více než padesátiletý výpadek možnosti jeho zřízení postavil právní praxi (ale i nauku) před nelehký úkol vypořádat se řadou výkladových problémů souvisejících s daným institutem i jeho zařazením do celkové materie dědického práva. V mezidobí od přijetí zákoníku se na danou tematiku upřela pozornost celé řady autorů, zejména komentářové literatury (ale i jiné). Diplomantka tak jistě měla své bádání očí opřít. Současně však daná materie nepochybně ponechává značný prostor pro souvislejší pojednání v podobě závěrečné práce v magisterském studijním programu. Ne všechny otázky související se svěřenským nástupnictvím byly totiž uspokojivě zodpovězeny, resp. byly vyřešeny zcela jednotně a bezrozporně. Volbu daného poměrně úzkého a jasně ohraničeného tématu je tak možné v základu hodnotit jednoznačně pozitivně.

Diplomantka svou práci člení do čtyř ucelených částí. První je věnována vývoji právní úpravy svěřenského nástupnictví, druhá pak začlenění svěřenského nástupnictví do systematiky dědického práva. Jádrem celé práce je část třetí zacílená na svěřenské nástupnictví ve stávající právní úpravě. Celý výklad je, pomineme-li stručný závěr, zakončen poslední částí čtvrtou zaměřenou na srovnání se zahraničními právními úpravami. Bez dalšího lze konstatovat, že uvedené základní rozložení textu je přehledné a působí vyváženým dojmem. Autorku je také třeba pochválit za to, že se zvoleného tématu přidržuje již od úvodních stránek práce. Svůj výklad sice zahajuje pojednáním zaměřeným na historii, snaží se však skutečně pojednat o vývoji institutu, který si zvolila k bližšímu zkoumání. Vyzdvihnout je třeba i její snahu postihnout daný vývoj v poměrech českého práva (nedopouští se tak v závěrečných pracích bohužel obvyklého skoku od římského práva rovnou do úpravy obecného zákoníku občanského), jakkoliv pochopitelně v podobě značně zestručnělé a heslovité. V části druhé výklad své tempo poněkud ztrácí (zaujme tu především kapitola 2.3 *Zásady svěřenského nástupnictví* vzbuzující u čtenáře úvahu o tom, zda daný institut, mající v širším slova smyslu povahu vedlejší závětní doložky, opravdu nějaké vlastní zásady má), nabírá je však hned v navazující třetí partii. Autorka tu nevynechává

nic podstatného, co souvisí se svěřenským nástupnictvím jak po stránce hmotněprávní, tak po té procesní. Poslední část zaměřenou na zakotvení svěřenského nástupnictví v jiných právních řádech je možné označit za oživující, byť její název evokuje, že dojde ke srovnání (komparaci) s vybranými zahraničními úpravami, což pochopitelně není v daném rozsahu reálně možné.

Z pohledu věcného a obsahového je autorce možné vytnout zejména občasně uvádění již opakovaně zmiňovaných informací (např. údaj o to, že ten, kdo je povolán jako následný dědic, je dědicem zůstavitele a nikoliv předního dědice, se čtenář dozvídá na s. 24, 29 i 31). Pozornost čtenáře upoutávají také některé formulace. Většina z nich je toliko projevem určité formulační neobratnosti (např. s. 24 – *Dle zákona vychází zásada, že by měl být svěřenskému nástupci zachován majetek, který mu má z vůle zůstavitele připadnout*; s. 24 - *Další podmínkou je zásada...*; s. 25 - *Z pohledu dnešního práva lze spolu se svěřenským nástupnictvím provést komparaci také se svěřenským fondem.*; s. 27 – *Zároveň jde svou úpravou o institut podobný institutu anglosaského práva tzv. „trustu“, který má svou podobou největší podobnosti.*; s. 33 – *Přední dědic má k nabytému majetku pouze omezené možnosti, byť k němu má vlastnické právo.*; s. 40 – *Toto lze ilustrovat na příkladě... aj.*), některé by však stálo za to blíže vysvětlit (např. s. 35 – *Pakliže by docházelo k překračování předního dědice ohledně svých práv z pozice poživitele, má přední dědic právo toto kontrolovat a případně porušení žádat o nápravu či náhradu způsobené újmy.*; s. 37 – *Lhůta pro podání žádosti následného dědice vůči přednímu dědici o vyhotovení soupisu také není přímo určená, avšak stanoví, že jej má přední dědic... aj.*). Některá tvrzení by pak zasloužila bližšího rozvedení (např. myšlenka, že největší rozdíl mezi svěřenským nástupnictvím a svěřenským fondem spočívá v osobě správce (nikoliv tedy kupř. v založení autonomního vlastnictví či v postavení předního dědice coby pouhého poživitele).

Práce není prosta dílčích pravopisných pochybení, překlepů atp. Nejde však o jevy nijak časté, které by výraznějším způsobem ovlivňovaly celkový dojem z posuzovaného textu. Slušelo by mu však větší ujednacení. Pozornost zbytečně upoutává například jiná barva písma u některých citovaných zdrojů v poznámkách pod čarou (viz např. pozn. č. 11, 26, 36 či 117).

Diplomantka svůj výklad opírá o dostatečně rozsáhlý soubor odborných zdrojů, zejména komentářové a monografické literatury. Citováno je jednotně v intencích platné citační normy. Dílčí výtku lze snad učinit pouze k absenci užívání zahraniční literatury (s jedinou výjimkou) v pojednání zaměřeném na srovnání se zahraničními úpravami (daný ojedinělý zdroj pak autorka v přehledu literatury řadí mezi zákony, ač jde patrně o komentář).

Jakkoliv se může zdát výše učiněné posouzení v některých bodech poměrně kritické, jistě by tento dojem neměl zastřít skutečnost, že se autorce podařilo zpracovat práci, která svými základními charakteristikami splňuje požadavky kladené na závěrečnou práci v magisterském studijním programu. Odevzdaný text je v celém rozsahu věnován zvolené problematice. Je přehledně a jednotně strukturován a jasně osvědčuje hlubší proniknutí autorky do tématu. O něco lepší mohla být stylistika i závěrečná redakce textu před odevzdáním. Autorka se rovněž, vedena osvědčenými zdroji, pouští jen v omezené míře do vlastních úvah a hlubších polemik. Není však pochyb o tom, že práci je možné **připustit k obhajobě**. V souhrnu ji pak lze hodnotit jako velmi dobrou až výbornou v závislosti na výkonu uchazečky při její obhajobě.

Otázky k obhajobě:

- 1) Jak tomu bude v případě, kdy přední dědic zemře sice po smrti zůstavitele, ale ještě před tím, než nastane *casus substitutionis*? Je možné dle Vás v takovém případě užít pravidlo zakotvené v § 1512 odst. 1 obč. zák.?
- 2) Jak je to s ochranou dětí zůstavitele, pokud je zůstavitel odsune závětí až do pozice následného dědice?

V Plzni dne 14. května 2023

doc. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.